

Breu història del temps, 2

“A l’U.S. Naval Observatory, vint-i-vuit ginys misteriosos exciten permanentment àtoms d’hidrogen o de cesi, que vibren de manera perfectament regular sota el control d’un potent ordinador. Cada segon, els resultats del complex misteri atòmic alimenten els càlculs d’un ‘rellotge’ central, America’s Master Clock, i això és el temps.”

El “nostre” temps és fill de la indústria i del ferrocarril, que són coses molt recents, a penes d’unes poques generacions. El 1799 o el 1800, en més del 90% de les cases no hi havia cap mena de rellotge, i el fet que un quart estiga fet de quinze minuts i mitja hora de trenta no tenia la mínima importància real: els minuts encara no formaven part de la vida quotidiana. Una forma de felicitat que ara enyorem sovint i que no sabem ja recuperar si no és, justament, en “vacances”: en un temps vacant i buit, fora de la realitat laboral, productiva, implacablement cronometrada. Perquè després del 1800 vingueren les fàbriques, i amb elles la necessitat de coordinar el funcionament de moltes màquines i el treball de centenars i de milers d’obrers: la sincronització mecànica, els “temps moderns” de la pel·lícula de Chaplin. I vingueren els ferrocarrils, que és tant com dir la coordinació del pas dels combois per les vies, amb horaris idealment exactes d’eixida i d’arribada. I la població urbana i suburbana viatjant en massa, amb un rellotge en la mà. I els autobusos, els tramvies i els metros cada tants minuts, i tot això que vostès poden comprovar cada dia, i potser ja no poden: viure en un temps mesurat, en un temps d’hores exactes i de minuts de seixanta segons, ha esdevingut part de la substància mateixa de la vida, com respirar. Viure sense hores ni minuts, sense aquest temps imposat, és ara una experiència exòtica, una “cura” de desintoxicació. Si és que tal cosa és encara possible: qui pot viatjar sense rellotge?

En qualsevol cas, ja se sap que en la vida moderna tot allò que és susceptible d’empitjorament, inevitablement empitjora, i la “tirania del temps” no havia de ser cap excepció. Els americans, gent nacionalment pràctica i que van davant de l’aire, van inventar successivament els dos principis que ja mouen el món: la identitat conceptual entre el temps i els diners, i el valor suprem de l’eficiència o productivitat. De manera que, per fi, després de tants segles, ja està resolt el misteri ontològic: “*time is money*”, no se’n parle més (segurament perquè *tot és money*, i aquesta és la base de la metafísica). I eficiència, novíssima deessa no *ex machina* sinó

de la maquinària, vol dir produir el màxim d’objectes o de moviments útils, dits béns o serveis, en el mínim de temps. Amb la qual cosa, com que el temps no muda d’extensió, caldrà introduir, en el mateix fragment de temps, el màxim d’activitats productives: més tecles picades en *els mateixos* minuts, més palanques mogudes, més operacions, més de tot: més moviment, que produirà més diners. El mateix temps, de faena o de lleure, però més ple, més saturat, atapeït, i rigorosament mesurat des de les màquines, siguen domèstiques, públiques o laborals: rentaplats, televisors, telèfons mòbils o immòbils, trens de rodalies, cadenes de muntatge. I els rellotges que ja no marquen el temps “per analogia” amb busques o fletxes, sinó per dígits exactes que converteixen el pas del temps viscut en una successió rigorosa i numèrica davant dels nostres ulls.

A l’U.S. Naval Observatory, vint-i-vuit ginys misteriosos exciten permanentment àtoms d’hidrogen o de cesi, que vibren de manera perfectament regular sota el control d’un potent ordinador. Cada segon, els resultats del complex misteri atòmic alimenten els càlculs d’un “rellotge” central, America’s Master Clock, i això és el temps. Isaac Newton va concloure, després d’algun descobriment notable, que Déu Nostre Senyor havia creat l’espai i el temps com atributs fixos de l’univers: com ens havíem d’aclarir si no era així. Però Einstein, després de càlculs encara més notables, afirmà que a l’univers l’única cosa fixa és la velocitat de la llum, i els físics asseguren que l’espai-temps, dues coses en una com en la Trinitat són una en tres, començà a existir en un instant precís amb un gran esclafit, un *big bang*. I així ens trobem nosaltres al final, productes de la física: per exemple, mesurant obsessivament els minuts en què un tren pot recórrer l’espai entre València i Madrid o entre Madrid i Barcelona, lluminosa velocitat, curtíssim temps, i pensant que això serà el gran pas del passat al futur. I oblidant els versos de Thomas Stearns Eliot, que escriu en els *Four Quartets*, traducció fluixa i meua: “El temps present i el temps passat/ Tots dos potser són present en el temps futur./ I el temps futur contingut en el temps passat”. Contra aquesta immensa veritat poètica, gràcies a Déu, no hi poden res les màquines.